

Документи та матеріали виставки «Я тобою, Україно, живу...», присвяченої 100-річчю від дня народження академіка П.Т. Тронька

У статті розглянуті матеріали експозиції виставки, присвяченої 100-літтю від дня народження академіка Петра Тимофійовича Тронька, а також висвітлюється захід зі вшанування його пам'яті в Музеї історії Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Ключові слова: П.Т. Тронько, музей, університет, експозиція, виставка, краєзнавство.

21 вересня 2015 р. в Музеї історії Київського національного університету імені Тараса Шевченка відбулося відкриття виставки під назвою «Я тобою, Україно, живу...», присвяченої 100-річчю від дня народження академіка Петра Тимофійовича Тронька, випускника історичного факультету університету 1948 р., Героя України.

Петро Тимофійович Тронько (1915-2011) – видатний державний та громадсько-політичний діяч, український вчений в галузі історії та історичного краєзнавства України. Петро Тимофійо-

вич прожив довге та непросте життя [8]. Його молодість припала на страшні роки Другої світової війни. П.Т. Тронько брав участь у обороні Києва, Харкова, Сталінграда, у визволенні Донбасу [3, С.5]. З фронту він повернувся у Київ [6]. Закінчивши екстерном навчання у повоєнному Київському університеті на «відмінно», П.Т. Тронько продовжив займатися науково-педагогічною діяльністю в стінах університету. Згодом він став доктором історичних наук, професором, академіком НАН України, з 1980 р.

завідував відділом регіональних проблем історії України Інституту історії України НАНУ; Заслуженим діячем науки і техніки України. У 1990-2011 рр. – Головою правління Національної спілки краєзнавців України; у 1996-2011 рр. – Головою правління Всеукраїнського фонду відтворення видатних пам'яток історико-архітектурної спадщини імені Олесь Гончара.

Невтомно працюючи на цих посадах, Петро Тимофійович Тронько зробив колосальний внесок у відродження та збереження наукової та культурної спадщини українського народу. Саме він – Голова редколегій фундаментальної 26-томної «Історії міст і сіл Української РСР» [4] – цінного скарбу української науки та багатотомної науково-документальної серії книг «Реабілітовані історією» [7], метою яких є відновлення історичної справедливості, висвітлення трагічних подій в історії України, повернення їй незаслужено забутих імен державних діячів, науковців, митців, робітників і селян, вшанування борців за свободу і незалежність України. Станом на грудень 2015 р. серія вже налічує 105 томів.

Будучи заступником Голови Уряду України П.Т. Тронько керував проектами створення і будівництва Палацу культури «Україна» у Києві, встановлення пам'ятників видатним історичним діячам, заснування державних заповідників та музеїв. Як відомо, саме за ініціативою, підтримкою та безпосередньою участю Петра Тимофійовича Тронька розгорталася робота зі спорудження Музею народної архітектури та побуту України в Пирогові [5, С.7], який досі його співробітники та кияни називають «Троньківкою»; Національного музею-заповідника запорозького козацтва у Запоріжжі, Меморіального комплексу «Національний музей історії Великої Вітчизняної війни 1941-1945 років», який нині називається «Національний музей історії України у Другій світовій війні. Меморіальний комплекс».

П.Т.Тронько ініціював здійснення наукового обґрунтування і відзначення 1500-річчя Києва, а також низки ювілеїв українських історичних міст; відновлення Золотих воріт, Михайлівського Золотоверхого та Успенського соборів у Києві та інших пам'яток архітектури України.

21.09.2015 р.
V.Mor.

Відкрита в стінах Київського національного університету імені Тараса Шевченка виставка, присвячена 100-літтю від дня народження П.Т. Тронька, була створена спільними зусиллями Музею історії університету, історичного факультету, наукової бібліотеки імені Михайла Максимовича, університетського архіву, Ради ветеранів Університету та Київської обласної й міської організацій Національної спілки краєзнавців України.

Серед запрошених гостей, які добрими словами вшанували пам'ять про Петра Тимофійовича Тронька та високо оцінили його наукову спадщину були: ректор Київського університету Леонід Васильович Губерський; декан історичного факультету Іван Казимирович Патриляк; директор Інституту історії України, академік НАН України Валерій Андрійович Смолій; академік НАН України Олексій Семенович Онищенко; член-кореспондент НАН України Валерій Федорович Солдатенко; українські поети-Герої України Борис Ілліч Олійник та Іван Федорович Драч; заступник голови Національ-

ної спілки краєзнавців України Руслана Вікторівна Маньківська.

Від студентської молоді виступив магістр історичного факультету університету Андрій Петровський.

На відкритті виставки була присутня донька академіка – Лариса Петрівна Тронько, яка розповіла, яким чудовим він був батьком, як цинив свою родину та щиро любив Україну. Саме вона для влаштування виставки надала Музею історії Київського національного університету імені Тараса Шевченка для тимчасового збереження та експонування найбільшу частину оригінальних документів та інших матеріалів (56 предметів музейного значення) [10].

До створення експозиції виставки, присвяченої життю та науковій діяльності академіка Петра Тимофійовича Тронька, також долучилися:

професор історичного факультету університету Григорій Петрович Савченко, Голова правління Київської обласної організації Національної спілки краєзнавців України, який провів важливу організаційну роботу по створенню виставки;

доцент історичного факультету університету Олександр Петрович Гончаров, Голова правління Київської міської організації Національної спілки краєзнавців України, за ініціативи якого й розпочалася робота по створенню цієї експозиції;

доцент історичного факультету, в.о. завідувача кафедри історії мистецтв Петро Миколайович Котляров, який допоміг у художньому оформленні виставки;

завідувачка Археологічного Музею університету Любов Григорівна Самойленко, яка провела плідну науково-пошукову роботу по виявленню в університетському архіві цінних документів, пов'язаних з періодом навчання Петра Тимофійовича Тронька в університеті;

представники Ради ветеранів Університету: доцент Галина Мефодіївна Кривошея (одна з авторів книги про Петра Тимофійовича Тронька) та Вікторія Миколаївна Недзельська, які займалися підготовкою цінних фотоматеріалів для експозиції цієї виставки;

завідувачка відділом культурно-просвітницької роботи наукової бібліотеки імені Михайла Максимовича Марина Вікторівна Петрушина, яка підготувала для виставки чисельний науково-бібліографічний матеріал;

а також Всеукраїнський фонд відтворення видатних пам'яток історико-архітектурної спадщини України імені Олеса Гончара, який тривалий час очолював Петро Тимофійович Тронько.

На відкритті виставки були представлені оригінали високих нагород Петра Тимофійовича Тронька – Орден Держави (№ 020) та Зірка Героя, які зберігаються нині у родині П.Т. Тронька.

Документальний блок експозиції виставки представлений оригіналами документів, серед яких:

Особова справа екстерна історичного факультету П.Т. Тронька (випуску 1948 р.), яка налічує 31 документ і була передана до Музею для виставки архівом Київського університету [1];

грамота № 864 про присвоєння звання Герой України Петру Тимофійовичу Троньку за визначні особисті заслуги перед Україною у розвитку науки, відродженні та збереженні історико-культурної спадщини українського народу (згідно Указу Президента України від 7 липня 2000 р.);

посвідчення № 19 (Серія ОД № 010019) до звання Герой України з врученням Ордена Держави (Орден № 20) Троньку Петру Тимофійо-

вичу (згідно Указу Президента України від 7 липня 2000 р. № 864/2000);

атестат про присвоєння вченого звання професора Петру Тимофійовичу Троньку ПР № 001148 від 12 квітня 1994 р. із спеціальності «Історія України» (згідно рішення Вченої Ради Інституту історії, протокол № 4);

диплом про обрання Петра Тимофійовича Тронька академіком Академії наук УРСР по спеціальності «Історія СРСР» від 29 березня 1978 р. № 175 (за підписом Б.Є. Патона);

витяг з протоколу Загальних зборів Академії наук УРСР від 29 березня 1978 р. з ухвалою про обрання П.Т. Тронька дійсним членом (академіком) АН УРСР;

диплом про присудження П.Т. Троньку вченого ступеня доктора історичних наук (МИТ № 000787 від 17 березня 1969 р.), згідно рішення Вищої Атестаційної Комісії від 17 січня 1969 р. (протокол № 3);

посвідчення № 988 від Київської міської державної адміністрації П.Т. Троньку – почесному громадянину міста Києва ;

диплом Почесного громадянина міста Києва – П.Т. Тронька, виданий за визначні особисті заслуги у відродженні та збереженні історико-культурної спадщини (згідно розпорядження від 23 травня 2003 р., № 117);

почесна грамота П.Т. Троньку про обрання Почесним громадянином міста Богодухова за вагомий внесок у справу становлення і розвитку міста Богодухова та з нагоди 340-ої річниці його заснування від 7 серпня 2002 р.;

посвідчення П.Т. Тронька – почесного громадянина міста Лебедина від 25 жовтня 1996 р.;

диплом почесного громадянина міста Лебедина П.Т. Тронька від 25 жовтня 1996 р.;

посвідчення № 030 від 18.08.2011 р. Почесного громадянина Харківської області П.Т. Тронька (згідно рішення Харківської обласної ради № 226-VI).

Документальний блок експозиції цієї виставки доповнюють цікаві речові експонати: відзнака (мала і велика) Почесного громадянина міста Києва П.Т. Тронька (з біло-блакитною стрічкою); знак Почесного громадянина міста Харкова (зі срібною стрічкою); відзнаки (мала та велика) Почесного громадянина Харківської області П.Т. Тронька (з блакитно-жовтою стрічкою); атрибут почесного громадянина міста Лебедина П.Т. Тронька – блакитна стрічка.

Серед улюблених особистих речей академіка П.Т. Тронька, представлених у експозиції виставки такі: рушники та сорочки, вишиті руками матері Петра Тимофійовича – Євдокії Олексіївни; солом'яний бриль; дерев'яний ціпок (з ручкою у вигляді голови вовка); окуляри з футляром; шкіряна папка; дерев'яний телефонний апарат та підставка під письмову ручку у вигляді кленового листка; кептарик та головний убір до нього; мантія професора та конфедератка.

Прикрашають експозицію виставки подарунки, які свого часу отримав Петро Тимофійович Тронько від різних авторів, серед них: тарілка дерев'яна (Петриківський розпис) з портретом П.Т. Тронька (підписи на звороті тарілки: «Академіку НАН України Петру Тимофійовичу Троньку від Національного гірничого університету з великою пошаною та вдячністю. 2005 рік»; «1615 Автор розпису член НСХУ Калюга Н.Р. Ц.Н.М. «Петриківка». Україна. 2005 рік»); скульптура «Перекуємо мечі на орала» з підписом «Моєму дорогому сучаснику присвячую» (автор – Є. Вучетич, 1966 р.); скульптура «Леся Українка» (автор – Г. Кальченко, 1975 р.) тощо.

Серед світлин, що розповідають про життя, наукову та громадську діяльність П.Т.Тронька, низка оригіналів:

портрет кольоровий Петра Тимофійовича Тронька з написом на звороті «Дорогій дружині в день обрання дійсним членом (академіком) Академії наук Української РСР. З любов'ю – Петро. 29 березня 1978 року, м. Київ»;

фотографії чорно-білі різних років – молодий П.Т. Тронько у військовій формі (1942 р.); П.Т. Тронько зі своєю сім'єю (з матір'ю Євдокією Олексіївною і дружиною Валентиною Іванівною); дружина П.Т. Тронька – Валентина Іванівна; П.Т. Тронько з матір'ю; П.Т. Тронько на

полюванні та фотографія кольорова – проект могили П.Т. Тронька з погруддям (робота скульптора Фрідріха Соґояна);

два планшети в дерев'яних рамках під склом з різноманітними фотографіями різних років з життя академіка П.Т. Тронька.

Окремим тематичним блоком експозиції виставки є розділ «Краєзнавство в душі моїй...», документи та матеріали якого відображають наукову діяльність Петра Тимофійовича Тронька в Національній спілці краєзнавців України [9] та Всеукраїнському фонді відтворення видатних пам'яток історико-архітектурної спадщини імені Олеса Гончара.

Бібліографічний блок експозиції виставки представлений низкою наукових праць Петра Тимофійовича Тронька, наданих Музеєм історії Київського університету для експонування науковою бібліотекою імені Михайла Максимовича. Наукова спадщина вченого вражає глибиною та масштабами дослідження. Його внесок у розвиток вітчизняної історичної науки та культури неоціненний [2].

Загалом в експозиції виставки «Я тобою, Україно, живу...», що демонструється нині в Музеї історії Київського національного університету імені Тараса Шевченка, представлені цінні документи та рідкісні світлини з родинного архіву академіка, які розповідають про дитинство та студентські роки життя Петра Тимофійовича Тронька, про його плідну наукову та активну громадську діяльність. Особливу увагу привертають його особисті речі, серед яких вишиті маминими руками сорочки та рушники. Значне місце в експозиції виставки займають наукові праці, нагороди та відзнаки академіка Петра Тимофійовича Тронька, які свідчать про його вагомий внесок у розвиток вітчизняної науки, освіти та культури.

Джерела та література

1. Архів Київського національного університету імені Тараса Шевченка: Особова справа Тронька П.Т., спр.98. – арк. 1-31.

2. Горбик В.О., Катаргіна Т.І., Кот С.І. Внесок академіка П.Т. Тронька у збереження національно-культурної спадщини // Історія України. Маловідомі імена, події, факти (збірник наукових праць). – Вип. 29. – К., 2005. – С. 22-30.

3. З життя пішов Великий Українець (пам'яті Петра Тронька) // Краєзнавство: науковий журнал. – № 4(77), 2011. – С. 5.

4. Історія міст і сіл Української РСР. У двадцяти шести томах. Харківська область. – К., 1967. – 1002 с.; Київ. – К., 1968. – 586 с.

5. Клепак Г. Роздуми напередодні ювілею. Інтерв'ю з головою Національної спілки краєзнавців України, головним редактором журналу «Краєзнавство», академіком НАН України, Героєм України Петром Тимофійовичем Троньком // Краєзнавство: науковий журнал. – № 1-2, 2010. – С. 6-8.

6. Кривошея Г.М., Семилетка Г.П., Склярєнко Є.М. Петро Тимофійович Тронько. – К.: Видав-

ничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2012. – 215 с.

7. Реабілітовані історією. Закарпатська область. У двох книгах. – Книга перша. – Ужгород, 2003. – 788 с.

8. *Склярєнко Є.М.* Шлях ученого // Історія України. Маловідомі імена, події, факти (збірник наукових праць). – Вип. 29. – К., 2005. – С. 5-21.

9. *Тронько П.Т.* «Історія міст і сіл України: досвід і нагальні проблеми видання // Краєзнавство: науко-

вий журнал. – К., 2009. – № 3-4. – С. 40-42; *його ж.* Краєзнавство на межі тисячоліть // Історична пам'ять: науковий збірник. – Полтава, 1999. – № 1-2. – С.4-19; *його ж.* Краєзнавство як складова навчально-виховного процесу // Краєзнавство: науковий журнал. – К., 2011. – № 3. – С. 5-10.

10. Фонди Музею історії Київського національного університету імені Тараса Шевченка: Колекція фотодокументів «Тронько Петро Тимофійович та Київський університет».

Людмила Круглова

**Документи и материалы выставки «Я тобой, Украина, живу...»,
посвященной 100-летию со дня рождения академика П.Т. Тронько**

В статье рассмотрены материалы экспозиции выставки к 100-летию со дня рождения академика Петра Тимофеевича Тронько, а также освещено мероприятие по почтению его памяти в Музее истории Киевского национального университета имени Тараса Шевченко.

Ключевые слова: *П.Т. Тронько, музей, университет, экспозиция, выставка, краеведение.*

Lyudmila Kruglova

**Documents and materials of the exhibition dedicated to
the 100th anniversary of academician Tronko**

The article deals with the materials of the exhibition for the 100th anniversary of the birth of Academician PyotrTimofeyevichTronko and lit event reverence to his memory at the Museum of History of Kyiv National Taras Shevchenko University.

Key words: *P.T. Tronko, museum, university, exhibition, exhibition of local lore.*